

Berlin Texnik Universitetində Aviasiya və Kosmik texnologiyalar sahəsində təhsil almışdır. Otuz ilə yaxın Aviasiya sahəsində müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir. Hazırda Türkiyənin Aviasiya və Kosmik Texnologiyalar Elmi Mərkəzinin rəhbəridir. Dünyanın yüz qırx ölkəsinə səyahət etmişdir. Srdar bəy eyni zamanda Türkiyənin İstanbul Universitetinin Tarix fakültəsində bakalavr dərəcəsi ilə məzun olmuşdur. Bir sıra jurnal və qəzetlərdə məqalələri dərc olunmuşdur. “Geleceğe notlar” (Geleceğe notlar) adlı kitabın müəllifidir.

***İrfan:** Sizin müasir dünyadan və onun gələcəyində n sۆhbət açmaq istərdik. Bu gün müasir dünyada sanki bir “moda çılgınlığı” var. Bir artistin, məşhur birinin geyindiği hansısa libas modaya çevrilir. Həmişənin moda olması arzu olunan paltar bir məşhura geyindirilən k insanlara tənqid olunur, satışa çıxarılır. Siz bunu necə qiymətləndirirsiniz, sizcə moda nədir?*

Srdar Hüseyin Yıldırım: Bu mövzu bizim ən ağırlı yerlərimizdəndir. İnsanlarımızın əksəriyyəti modanın nə qədər sıxıntılı, problemlı bir bəla olduğunun fərqlində deyil. Hər kəs suyun üstünə düşmüş yarpaq kimi bu axıntıya qapılıb gedir. Moda dediyimiz şey, əslində, birilərinin sizin nə geyinəcəyinizi, necə geyinəcəyinizi, hansı rəngdə geyinəcəyinizi, yaxud nə yeyəcəyinizi, hansı telefonu işlədəcəyinizi, necə oturacağınızı və s. bunların hamısını əvvəlcədən təyin etməsi, sizi yönləndirməsi, idarə etməsidir. Düzdür, bunu zorla etmir, gözəlliklə edir, amma necə?.. Sizin də misal verdiyiniz kimi, məşhur birinə etdirir, siz də onu sevirsinizsə, təqib edirsiniz. Onun yediyi yemək, geyindiği pəncək, nə görsən, arxasınca gedirsən. Bu şəkildə istehsal etdiyi məhsulları milyonlarla insana sata, çox yüksək miqdarda gəlir əldə edə bilər. Əslində, belə edərək bizi istismar etmiş olur. Çünki bizim buna ehtiyacımız olmadığı halda bu xərcləmələri edirik. Məsələn, bir misal verim, evə gedək, paltar dolabını açaq. Hər birimizin bir neçə dəst paltarı – şalvarı, pəncəyi, köynəyi, ayaqqabısı var. Kişilərin də vəziyyəti belədir, qadınların da. İndi fikirləşək, hansını nə qədər geyinirik, neçə dəfə geyinirik. Və onlar orada olduğu halda yenə təzə birini almağı fikirləşirikmi?! Bəli, alırıq. Soruşuram, niyə alırsan? Deyir ki, modadır. İndi bu rəng moddadır... O biri rənglər qalır kənarda. Bu, çox təhlükəli bir haldır. Allah qorusun, hər şeydən əvvəl bu, israf olur. İsraf da, bildiyiniz kimi, haramdır. Müsəlman olaraq israf etməyə haqqımız yoxdur. Əvvəla, bu davranış dini baxımdan yanlışdır. İkincisi də, insani olaraq o pəncəyə, o şalvara, yaxud hər nədirsə, o əşyaya ehtiyacı olan başqa insanlar var. Bir də belə bir bəhanə tapırlar: “mən bu köhnəsini başqasına verəcəyəm”. Bəlkə də, həqiqətən verənlər var, amma aldığı o yenisi də çox qısa müddətdə köhnəyə çevrilir. Çünki moda dayanmadan sürətlə dəyişir. Moda sizi davamlı olaraq alış-verişə, pul xərcləməyə, hüdudsuz istehlaka sövq edir. Mən bunu qəbul etmirəm və həyatımda moda olduğu üçün heç nə almadım. Allaha şükür, buna görə heç bir əskiklik də hiss etmədim. Ehtiyac olarsa, xoşuma

Yazan redaktor
14.08.19 06:22 -

gələn malı alaram, o ayrı. Amma sırf moda olduğu üçün müəyyən rəng, hansısa forma məni maraqlandırmır. Hər kəs bu şüurla hərəkət edərsə, israf edilən bu məbləğlər başqa xeyirli işlərə sərf edilə bilər və daha insani bir davranış ortaya qoyulmuş olar.

- *Bəzi insanlar bu xüsusdə dini don geyindirməyi çalışırlar. Məsələn, məşhur bir hədis var, “bir şeyi həmişə deyir ki, - Ya Rəbbuləlah, mən ayaqqabımın ipi daxil həmişə şeyimin gözəl olmasını istəyirəm. Allah Rəbbuləlah sulu da buyurur ki, - Allah bir quluna nəmət verdiyi zaman qulunun üstündə onun nişanını rini görmək istəyir”. Buradan yola çıxaraq biz modaya uyuruq, dənə bəyün geyinirik deyən insanlar var, nə qədər doğrudur?*

- Doğru deyil, bu, sadəcə öz nəfsimizi razı salmaqdır. Təəssüf ki, bunun başqa nümunələri də var. İnsanlar öz nəfslərini rahatlatmaq üçün etmək istədikləri işə bəhanə uydururlar. Bunun üçün də dini mənbələrdən istifadə etməyə çalışırlar. Müsəlman olduğu üçün bu şəkildə vicdani olaraq rahatlamış olur. “Peyğəmbərimiz gözəl geyinməyi tövsiyə etmişdir” deyər, “Allah gözəldir, gözəli sevər” deyər... Biz bu sözlərin doğruluğuna etiraz etmirik. Əlbəttə, hər işi gözəl görmək daha yaxşıdır. Amma biz israfa qarşıyıq. Bir şeyin gözəl olması ilə onun israf edilməsini bir-birinə qarışdırmamaq lazımdır. Sırf rəngi dəyişdi deyərək, şəkildə azca fərqlilik var deyər, moda olduğu üçün ondan bir dənə də almaq islami bir davranış tərzidir deyil. Bunu heç bir şəkildə din ilə, İslam ilə maskalaya bilmərik. Bu bir aldatmacadır və insanlar da buna meyillidir. Bu, bütün işlərdə belədir. “Bunu tək cə mən etməyem ki, hər kəs bunu edir” deyər; halbuki sən öz hesabını verəcəksən, kimsə sənə görə hesab verməyəcək. Biz də sabah Ruzi-məhşərdə Mövlamızın hüsuruna çıxanda öz etdiklərimizin hesabını verəcəyik. Müsəlman ağılla hərəkət etməlidir, belə bəhanələrə aldanmamalıdır. Əgər bir oyun qurulubsa, müsəlman onu anlamalıdır. “Mömin kəs eyni ilan dəliyindən iki dəfə sancılmaz” buyrulur, hədisdə. Siz ömür boyu moda deyilən eyni dəlikdə sancılırsınızsa, pullarınızı dayanmadan israfa xərcləyirsinizsə, bunu İslamla əsaslandırma bilməzsiniz.

- *Yəni belə deyən insanlar ki, bir şeyin gözəl olmasının səbəbi moda olması deyil. Alınan şeyə moda olduğu üçün deyil, gözəl olduğu üçün alınmalıdır. Bir də sizin Türkiyə mediasında dilə gətirdiyiniz, həmişə can tənqid bilən rə çaldığınız bir hadisə var - müştəriyə k cinsiyyətli mənə hşullara yönəldirmək məsələsi. Yəni paltarda qadın-kişi fərqi ortadan qaldırmağa çalışırlar və bunu moda yolu ilə həmişə yata keçirir. Niyə bunun bu qədər təhlükəli olduğunu düşünürsünüz?*

- Bu, dünyanın hər bir nöqtəsində icra edilməyə çalışılan böyük bir layihədir. İnsanların çoxu bu dəhşətin fərqi deyil. Moda yolu ilə qəbul etdirilməyə çalışılan bu “unisex - müştərək cinsiyyət” dediyimiz, həm kişilərin, həm də qadınların geyinə biləcəyi paltarlar məsələsi, əslində, 20-30 ildir gündəmədədir. Əksər insanlar bunu yadırgamayı, məsələn, eynək dedilər, qadın da

işlədə bilər, kişi də. Amma o bir başlanğıc idi, nəbz tutmaq idi. İndi iş o həddə gəlib ki, artıq məsələ eyni paltarın geyilməsi deyil, cinsiyyət fərqlərinin ortadan qaldırılmasına çevrilib. Mən buna “cinsiyyətsizlik layihəsi” deyirəm. Bu layihənin məqsədi nədir? Dünyanı dövlətlərlə bir güc olaraq idarə etməyə çalışan oliqarx bir quruluş var. Bu global qüvvənin bir bayrağı, dövləti yoxdur, amma əllərində güc var. Pulları çox olduğu üçün finans sektoruna hakimdirlər, mediada güclü təsirləri var. Bunların əsas hədəflərindən biri əhəlinin sayını mümkün mərtəbə azaltmaqdır. Hazırda 7,5 milyard olan dünya əhəlisinin sayının 10 milyarda qədər yüksələcəyi təxmin edilir. Bu, nəzarət edilməsi çox çətin bir saydır. Nəticə etibarilə əllərində güc olan qüvvələr düşünür ki, bu say nə qədər az olarsa, onlara nəzarət etmə imkanı bir o qədər yüksəlir. Bunun birinci yolu müharibələrdir ki, günümüzdə bunu müşahidə edirik. İkincisi bəzi xəstəliklərin yayılmasıdır ki, əvvəllər heç görülməmiş olan bir çox epidemik xəstəlik adları eşidirik. Yeni-yeni mikroblar ortaya çıxır və on minlərlə insanın ölümünə yol açır. Günümüzdə bu iki yolun insan sayının azalmasında kifayət qədər təsiri gerçəkləşdirə bilməyi görülür. Uşaq sayının, yəni doğum sayının azaldılması bunun ən təsirli yolu olaraq görülür. Çin kimi bəzi bölgələrdə bunu məcburi etdikləri halda, Qərbdə dünyasında insanları belə bir həyata həvəsləndirərək etdilər. Bir qadının doğurqanlıq yaşı məlumdur. Siz qadının evliliyini nə qədər gecikdirsəniz, bir o qədər az uşaq dünyaya gətirir. Bu, sadə riyazi hesablamadır.

- Nə qədər gecikdirsəniz, kardır, deyirsiniz.

- Bəli, əvvəllər qızlar üçün evlilik yaşı 17-18 idi, sonra 20 oldu, 25, 30... Otuzdan sonraya neçə il qalır – on il. On ildə neçə uşaq dünyaya gətirə bilər? Burada fiziki bir daraltma var. Bir də karyera söhbəti var, evləndiyi halda uşaq istəmir. İlk uşağını 35 yaşında dünyaya gətirir və tək uşaq qalır. Demografik bir statistika var: hər qadın 2,1 uşaq dünyaya gətirməzsə, əhəlinin sayı azalmağa başlayar. Bu, bir ortalamadır, riyazi hesabdır. Yəni iki uşaq dünyaya gətirsə, əhəlinin sayına mənfi təsir göstərir, üç uşaq olsa, artıq olar. Bunun üçün karyera həvəsləndirmələri, filmlərlə həvəsləndirmə kimi üsullardan istifadə olundu. Sonra “eşcinsəllik” məsələsi çıxdı. Qadın-qadınla, kişi-kişi ilə evləndi, burada, əlbəttə, uşaqdan söhbət gedə bilməz. “Müştərək cinsiyyət” dediyimiz məsələ də bunun başqa bir təzahürüdür; kişilərin qadına bənzəməsi, qadınların da kişilərə. Yəni Allahın kişi və qadın olaraq yaratdığı iki cinsin fərqlərinin azaldılaraq yavaş-yavaş bir-birinə yaxınlaşdırılması və tək cins kimi qəbul edilməsi. İndi bunu yaygınlaşdırmağa çalışırlar; deyirlər ki, “qadın-kişi” deməyin; “insan” deyin. İlk baxışda məsum bir ifadə kimi görünə bilər, nəticəsi çox təhlükəlidir. Bu, yaradılışa üsyandır, Allaha üsyandır. Allah bizi kişi və qadın olaraq, fərqli yaradıb. Bunu dəyişdirməyə çalışsan, Allahın nizamını dəyişdirmiş olarsan ki, bu da fəlakət deməkdir. Qadın kişi kimi, kişi də qadın kimi olduqdan sonra nə deyəcəklər, artıq bir-birimizə ehtiyacımız yoxdur, hər kəs tək yaşasın. Biz birlikdə güclüyük, iş bölmə etdiyimiz zaman. Amma qadın və kişini eyniləşdirsək, bu birlikdəlik, bu dəyər itər. Mən bu layihənin əsrimizin ən böyük təhlükələrindən biri olduğunu düşünürəm. Bu həm İslam aləmi üçün, həm də ailə quruluşuna əhəmiyyət verən hər kəs üçün təhlükəlidir.

- Bununla mübarizə tərziyimiz, üsulumuz necə olmalıdır? Bu gün internetin girməyi ev qalmayıb. İnsanın televizorda izlədiyi bir film içində yer alan müsbət bir obraz eşcinsliyi çıxarır. Bu işi adil şübhələri yox çıxarırlar. Buna qarşı gələncə nə silməli, övladlarımızı necə qoruya bilərik?

- Burada qarşımıza iki yol çıxır: bunları bir şəkildə qadağan edərək, yox sayaraq, ləğv edərək qarşısını almaq olar ki, mən bunun həlledici çözümlər olduğunu düşünmürəm. Bunu etməyə çalışanlar da oldu; məsələn, bir müddət evinə televizor almayan tanışlarım oldu. Amma o dövrləri keçdik, indi cib telefonu var, internet var, məktəb var, yol boyu reklamlar var... Hər yerdə bununla qarşılaşa bilərik. İkinci yol isə bu sahəyə özümüzün girməyi və faydalı olan seçimləri təqdim etməyimizdir. Bu çox çətin yoldur, amma başqa yolumuz yoxdur. Məsələn, İrfan jurnalının fəaliyyəti bu mənada təqdirəlayiqdir, çünki faydalı olan şeyləri xalqa çatdırmağa çalışırsınız. Bu kimi fəaliyyətlərin kütləviləşdirilməsi, sayının artması və xüsusilə internet üzərindən insanlara çatdırılması mühümdür. İnternetdə hər şey var, yaxşı-pis. Bunu ayırmaqda böyüklər belə çətinlik çəkir. Bəs balacalar necə ayıracaq? İnternetlə əyri yollara düşən, fəlakətə düşən olan, intihara gedən bir çox insan var. Bıçaq kimidir, yaxşıya da istifadə olunur, pisə də. Biz pisə qarşı filtrləri gücləndirib yaxşını təqdim etməliyik ki, insanlar bundan istifadə etsin. Gördüyümüz iş başdansı olmamalı, cəzbedici, zövqləri oxşayıcı olmalıdır. Tərtib etdiyimiz proqramlar elə gözəl hazırlanmalıdır ki, görənləri özünə valeh etsin. Gənc nəsillərə eyni keyfiyyətdə alternativ təqdim etməliyik. Ancaq o zaman deyə bilərik ki, övladım, ora yox, bura yönəl. Bu şəkildə bir şansımız ola bilər, əks təqdirdə şansımız olmaz. Onsuz da, gözəl şeylər rahatlıqla əldə edilməz. Biz çətin olana talib olmalıyıq.

- Çox tənqidiyirik, dəyərləyirik, vaxtınızı bizə ayırdınız, mühüm mövzulara toxundunuz.

- Mən də bu fürsəti verdiyiniz üçün təşəkkür edirəm.

Srdar Hüseyn Yıldırım: “İsraf etməyi haqqımız yoxdur”

Yazan redaktor
14.08.19 06:22 -
